

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;
СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

УДК 347
DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.5>

ПАРИЗЬКИЙ І.В.

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НОТАРІАТУ**

**THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF FINANCIAL SUPPORT
FOR THE ACTIVITIES OF NOTARIES**

Актуальність статті полягає в тому, що нотаріат посідає вагомe місце не лише у сфері цивільного обороту, а й у системі права України, оскільки забезпечує її розвиток як сучасної демократичної і правової держави, вносить порядок та визначеність у суспільні й економічні відносини в умовах ринку. Нині систему нотаріату в нашій країні не можна вважати сформованою, адже вона все ще перебуває у процесі реформування, основною метою якого є сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату та побудови чіткої структури нотаріальних органів із метою надання населенню послуг правового характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового і системного реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав громадян. Реформування нотаріальної діяльності більше сфокусоване на уточненні адміністративно-правових основ організації та діяльності нотаріату в Україні, тоді як її фінансове забезпечення залишається поза увагою науковців і чиновників та зумовлює актуальність дослідження цього питання. У статті досліджуються теоретико-правові аспекти економічних гарантій здійснення діяльності органів нотаріату. Аналізуються перспективи та проблеми розвитку нотаріату в умовах реформування цього правового інституту в Україні з погляду фінансового забезпечення діяльності нотаріусів. Беруться до уваги засади оплати нотаріальних послуг у країнах, що належать до системи лагінського нотаріату, та надаються рекомендації щодо формування правових основ фінансового забезпечення діяльності нотаріусів в Україні за умови переходу до єдиного нотаріату, реалізованого на засадах приватної практики. Зроблено висновок, що розвиток ринкових відносин, зокрема й у сфері надання юридичних послуг в Україні, формує нові умови здійснення нотаріальної діяльності. Водночас варто враховувати, що надання нотаріальних послуг на так званих ринкових засадах має принципові відмінності від інших різновидів ринку приватного блага, адже не може прямо залежати від кон'юнктури ринку та має гарантувати законність, незалежність, неупередженість діяльності та доступність послуг громадян незалежно від їхнього соціального забезпечення. Ринкова конкуренція не повинна перетворити нотаріат на вид бізнесу чи спричинити формування інших негативних тенденцій, що порушують принципи роботи нотаріуса, його організаційної й економічної самостійності. Із цією метою важливо забезпечити законодавче регулювання вільного нотаріату та створити однакові умови визначення плати за вчинення нотаріальних дій, обмежити можливість недобросовісних дій. Як засіб досягнення цих завдань пропонуємо розглядати запровадження єдиних

© ПАРИЗЬКИЙ І.В. – доктор економічних наук, кандидат юридичних наук, професор кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування, проректор зі стратегічного розвитку (Національна академія управління)

основ тарифоутворення на нотаріальні послуги. Шляхи та практичні можливості його реалізації в Україні визначають перспективи подальших наукових досліджень та пошуків.

Ключові слова: *фінансове забезпечення, органи нотаріату, нотаріальна діяльність, приватний нотаріус, нотаріальний тариф, економічні гарантії.*

The relevance of the article is that the notary occupies an important place not only in the field of civil turnover, but also in the legal system of Ukraine, as it ensures its development as a modern democratic and legal state, bringing order and certainty of social and economic relations in the market. Currently, the notary system in our country can not be considered formed, as it is still in the process of reform, the main purpose of which is to promote a holistic approach to defining the functions of notaries and building a clear structure of notarial bodies to provide legal services in accordance with international standards, as well as the gradual and systematic reform of the Ukrainian notary as an institution of out-of-court protection of civil rights of citizens. Reform of notarial activity is more focused on clarifying the administrative and legal basis of the organization and activities of notaries in Ukraine, while its financial support remains out of the attention of scholars and officials and determines the relevance of research on this issue. The article examines the theoretical and legal aspects of economic guarantees for the activities of notaries. Prospects and problems of notary development in the conditions of reforming this legal institution in Ukraine from the point of view of financial support of notaries' activity are analyzed. The principles of payment for notarial services in the countries belonging to the Latin notary system are taken into account, and recommendations are given on the formation of the legal basis for financial support of notaries in Ukraine, subject to the transition to a single notary based on private practice. It is concluded that the development of market relations, including in the field of legal services in Ukraine, creates new conditions for notarial activities. It should be borne in mind that the provision of notarial services on a so-called market basis is fundamentally different from other types of private goods market, because it can not directly depend on market conditions and must guarantee legality, independence, impartiality and accessibility of services regardless of from their social security. Therefore, market competition should not turn the notary into a certain type of business or the formation of other negative trends that violate the principles of the notary, his organizational and economic independence. To this end, it is important to ensure the legislative regulation of free notaries and to create equal conditions for determining the fee for notarial acts, limiting the possibility of unfair acts. As a means of achieving these goals, we propose to consider the introduction of common bases for tariff formation for notarial services. Ways and practical possibilities of its implementation in Ukraine determine the prospects for further research and exploration.

Key words: *financial provision, notarial agencies, notarial activity, private notary, notarial fee, economic guarantees.*

Вступ. Нотаріат посідає вагомe місце не лише у сфері цивільного обороту, а й у системі права України, оскільки забезпечує її розвиток як сучасної демократичної і правової держави, вносить порядок та визначеність у суспільні й економічні відносини в умовах ринку. Нині систему нотаріату в нашій країні не можна вважати сформованою, адже вона все ще перебуває у процесі реформування, основною метою якого є сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату та побудови чіткої структури нотаріальних органів із метою надання населенню послуг правового характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового і системного реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав громадян. Реформування нотаріальної діяльності більше сфокусоване на уточненні адміністративно-правових основ організації та діяльності нотаріату в Україні, тоді як її фінансове забезпечення залишається поза увагою науковців і чиновників та зумовлює актуальність дослідження цього питання.

Аналіз наукової літератури та нотаріального законодавства свідчить, що питання економічних гарантій провадження нотаріальної діяльності в сучасних умовах господарювання досліджені в наукових працях М. Долінської [6], К. Досінчук [3], В. Марченка [16], В. Негоди [13], О. Спек-

тор [13], К. Чижмарь [11], С. Фурси [15] й інших. Однак у вказаних працях приділено мало уваги питанню фінансового забезпечення нотаріальної діяльності в умовах реформування нотаріату в Україні та посилення впливу ринкових відносин на організацію надання нотаріальних послуг.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати теоретико-правові аспекти фінансового забезпечення діяльності органів нотаріату в Україні, виявити основні проблеми в цій сфері, сформулювати шляхи їх вирішення.

Результати дослідження. Закон України «Про нотаріат» № 3425–ХІІ від 2 вересня 1993 р. (далі – Закон) [1] встановлює, що нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов’язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. До того ж на нотаріусів може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). Під час вчинення нотаріальних дій і державні, і приватні нотаріуси рівною мірою реалізують усі функції нотаріальної діяльності – забезпечення безспірності та доказової сили документів, законності вчинюваних дій, сприяння фізичним та юридичним особам у здійсненні їхніх прав і законних інтересів, а документи, укладені державними та приватними нотаріусами, мають однакову чинність [1; 2, с. 57–58].

Діяльність державних та приватних нотаріусів чітко регульована державою та передбачає дотримання ключових принципів: неупередженості; незалежності; дотримання Конституції та законів України, міжнародних актів, правових актів органів державної влади та місцевого самоврядування, ухвалених у межах їхньої компетенції; збереження нотаріальної таємниці; чіткого дотримання алгоритмів вчинення нотаріальних дій, встановлених державою; заборони використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки чи пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб тощо. Реалізація діяльності за цими принципами можлива лише за умови певних гарантій: політичних, ідеологічних, економічних та соціальних [3; 4].

Зважаючи на сучасні ринкові реалії господарювання та реформи нотаріату в Україні, які, зокрема, передбачають перехід до приватного нотаріату через скорочення кількості державних нотаріальних контор, першочерговим є визначення фінансово-економічних гарантій, які б забезпечували доступність, незалежність та неупередженість нотаріальної діяльності.

Економічні гарантії передбачають наявність відповідного середовища і матеріальної основи для професійної роботи нотаріусів, тобто спосіб і рівень фінансування. Проте наявність двох державних і приватних органів нотаріату зумовлює різну природу фінансування їхньої діяльності [5, с. 208; 6]. Діяльність державних нотаріусів фінансується коштом державного бюджету, адже відповідальність за дії державних нотаріусів, відповідно до ст. 20, 21 Закону, фактично несе держава. Державні нотаріальні контори утримуються шляхом відрахувань із державного бюджету, а нотаріус, який працює в державній нотаріальній конторі, отримує посадовий оклад. Водночас державний нотаріус відповідно до ст. 19 Закону [1] та ч. 1 гл. 16 розд. I Порядку № 296 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22 лютого 2012 р. [7] за вчинення нотаріальних дій справляє державне мито в розмірах, встановлених законодавством. За надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, не пов’язаних із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру справляється окрема плата. За своїм змістом це послуги із правової допомоги (консультації, проведення правового аналізу змісту документів), з технічного виготовлення документів та інші послуги (виїзд нотаріуса для вчинення нотаріальних дій за межі свого робочого місця, розшук документів у нотаріальному архіві тощо). Перелік додаткових послуг та розмір плати за них встановлюються Головними управліннями юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Щодо економічного забезпечення діяльності приватних нотаріусів, то Законом встановлено інший порядок їх фінансового забезпечення, що базується на повному самофінансуванні, адже відповідно до Податкового кодексу України діяльність приватного нотаріуса привірюється до незалежної професійної діяльності. Джерелом фінансування діяльності приватного нотаріуса є грошові кошти, отримані за вчинення нотаріальних дій і надання послуг правового й технічного характеру, інші фінансові надходження, що не суперечать чинному законодавству. Зокрема, нотаріуси, які здійснюють приватну практику, за вчинення нотаріальних дій справляють плату,

розмір якої визначається за домовленістю між приватним нотаріусом та фізичною або юридичною особою (ст. 31 Закону) [1]. Оплата додаткових послуг правового характеру, що не належать до вчинюваної нотаріальної дії, провадиться за домовленістю сторін.

Водночас частина коштів, які отримують приватні нотаріуси як плату за вчинення нотаріальних дій, витрачається на покриття витрат, визначених в Узагальнюючій податковій консультації щодо деяких питань оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (приватних нотаріусів, адвокатів), затвердженій наказом Державної податкової служби України від 24 грудня 2012 р. № 1185 [8], та в Узагальнюючій податковій консультації щодо витрат приватного нотаріуса, затвердженій наказом Міністерства доходів і зборів України від 30 грудня 2013 р. № 884 [9], насамперед на: сплату податків і соціальних внесків; ведення електронних реєстрів; утримання робочого місця; створення і збереження архіву, виготовлення печатки, штампів із текстами посвідчувальних написів; витрати на придбання спеціальних бланків нотаріальних документів та ведення реєстрів для реєстрації нотаріальних дій, книг, журналів реєстрації (обліку), передбачених номенклатурою; витрати на придбання канцелярського приладдя (картонажі, архівні папки, твердий картон, канцелярський папір, технічні засоби для прошивання документів тощо); проходження підвищення кваліфікації, участь у короткотермінових семінарах, міжнародних семінарах, симпозиумах, науково-практичних конференціях; удосконалення професійної майстерності; навчання у школі молодого нотаріуса; придбання та передплату юридичної літератури (книги, журнали, диски, програми тощо); оплату праці й обов'язкові нарахування на фонд оплати праці помічників, секретарів, стажистів (найманих працівників); відкриття рахунків у банках та їх розрахунково-касове обслуговування; витрати на поштові та кур'єрські послуги, необхідні для ведення нотаріальної діяльності тощо. Дохід нотаріуса слугує забезпеченням фінансової незалежності та гарантії на випадок відшкодування збитків, завданих діями нотаріуса [10, с. 20].

Отже, нотаріус, який займається приватною практикою, здійснює свою діяльність на принципі самофінансування та відповідає за свої дії всім належним йому майном, тобто несе повну матеріальну відповідальність за законність здійснюваних ним нотаріальних дій. Однак водночас публічно-правовий характер їхньої діяльності накладає на приватних нотаріусів значні обмеження, які мають досягнути дотримання принципів нотаріальної діяльності, виключити суто економічний інтерес та можливі корупційні дії, як-от:

- регламентація діяльності нотаріуса з боку держави, насамперед те, що підприємництво у сфері нотаріату заборонено законом, і нотаріуси позбавлені можливості виконувати будь-яку іншу оплачувану роботу, крім викладацької та наукової;

- відсутність соціальних пільг;

- широкий перелік обов'язків (наприклад, вести, формувати та зберігати нотаріальний архів);

- відсутність економічного планування та бізнес-стратегії розвитку;

- нотаріальні дії відбуваються не з волі нотаріуса, а відповідно до закону чи волі учасників цивільного обігу;

- неприпустимість конкуренції між нотаріусами [11; 12].

Водночас такий стан забезпечення економічних гарантій діяльності державних та приватних органів нотаріату не можна вважати оптимальним, адже порівняно з державними нотаріусами до приватних ставляться жорсткіші вимоги. З огляду на те, що приватній нотаріальній діяльності притаманні, крім публічно-правових засад, приватноправові [13, с. 111], особливої актуальності набуває врегулювання питання оптимального вибору моделей фінансового забезпечення нотаріальної діяльності, які б могли забезпечити і публічний, і приватний інтереси.

Це питання загострюється ще й у зв'язку з реформуванням нотаріату в Україні, насамперед із переходом до єдиного нотаріату, що, за планами уряду, дозволить відійти від поділу нотаріусів на державних та приватних, закріпити єдиний статус нотаріуса, беручи до уваги досвід провідних європейських країн. Реалізація цього завдання передбачає поступове припинення діяльності державних нотаріальних контор, отже, й економію бюджетних коштів з одночасним забезпеченням права всіх громадян на доступність базових нотаріальних дій. Хоча метою такої реформи є збільшення доступності та якості нотаріальних та реєстраційних дій, зростає ризик посилення конкуренції між нотаріусами, які здійснюють приватну практику, адже до 5 746 приватних нотаріусів станом на кінець 2019 р. мають додатися ще фахівці із 724 державних нотаріальних контор [14].

Беручи до уваги універсальність послуг, які надаються нотаріусами, таке зростання конкуренції на умовному «ринку нотаріальних послуг» матиме негативні наслідки, особливо за умо-

ви, якщо на державному рівні не буде врегульовано способи фінансового забезпечення діяльності органів нотаріату та рівня винагороди за вчинення нотаріальних дій. Оскільки приватний нотаріус є обмеженим у виборі методів та стратегій конкурентної боротьби (позбавлений можливості використати прогресивні метод нецінової конкуренції на зразок диференціації товару, який дозволяє повніше задовольнити потреби клієнта, а керується єдиними алгоритмами вчинення нотаріальних дій), конкурувати він може завдяки кращому матеріально-технічному забезпеченню офісів, фаховому рівню нотаріусів, рекламі, спрямованій на повідомлення широких верств населення про здійснення приватної нотаріальної діяльності окремим нотаріусом [15], а також у разі впровадження деструктивних стратегій – зниження вартості надання послуг або тінювого здійснення виплат винагороди за вчинені нотаріальні дії суб'єктам, дотичним до здійснення нотаріальної діяльності.

Це, зі свого боку, не тільки викривлює економічну основу здійснення нотаріальної діяльності, але й відображається на законності вчинених нотаріальних дій та неупередженості нотаріуса, не сприяє підвищенню якості нотаріальних послуг.

Тому актуальне твердження В. Марченка [16], що саме зараз варто особливо виражено поставитись до вирішення економічних аспектів забезпечення нотаріальної діяльності, адже неналежним чином прорахована економічна складова частина призведе до розвалу наявної системи нотаріату, відтоку кваліфікованих нотаріальних кадрів, зниження кількості створених ними робочих місць (секретарів, консультантів, помічників), а головне – до втрати поваги до закону, стабільності та захищеності прав держави і приватних прав. У такому разі необхідно досягнути балансу обов'язків і витрат нотаріуса та гарантій і компенсацій із боку держави.

На важливості участі держави в забезпеченні економічних гарантій приватного нотаріату в Україні з боку держави наголошує К. Чижмарь [11], ідеться не про пряме фінансове забезпечення, а більше про врегулювання діяльності нотаріату та забезпечення прозорих умов надання послуг за чітко встановленими рівнями винагороди за здійснені нотаріальні дії. Автор зазначає, що держава має обов'язок щодо забезпечення відповідно до закону гарантованого Конституцією захисту прав та обов'язкову діяльність нотаріату як одного з основних публічно-правових інститутів у країні. Наділення публічних інститутів державними повноваженнями покладає на державу обов'язок щодо передбачення заходів із фінансування діяльності таких інститутів або створення умов, за яких можливим буде їх самофінансування без втрати основних функцій.

Нині в Україні спостерігається ситуація, за якої нотаріат не діє в межах чітко встановленого порядку ціноутворення за нотаріальні дії після здійснення переходу до єдиного нотаріату. 8 серпня 2020 р. набрав чинності Закон № 775–ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалін» [17], яким внесено зміни до Закону України «Про нотаріат» у частині вдосконалення термінології та процедури вчинення нотаріальних дій та вказується, що «приватні нотаріуси за вчинення нотаріальних дій справляють плату, розмір якої визначається за домовленістю між нотаріусом та фізичною або юридичною особою». Водночас за вчинення інших дій справляється плата, розмір якої визначається законодавством у відповідній сфері. Оплата додаткових послуг правового характеру, що надаються приватними нотаріусами і не належать до вчинюваної нотаріальної дії, провадиться за домовленістю сторін. Проте розмір плати за домовленістю між сторонами може варіюватися, формуючи підстави для недобросовісної конкуренції.

На наш погляд, цю проблему можна вирішити шляхом створення на державному рівні умов для розвитку «нотаріату, що діє на умовах вільної професії», який базується на засадах встановлення єдиного тарифу за вчинення різних нотаріальних дій у чітко визначених межах, що був би обов'язковим для дотримання всіма нотаріусами та гарантував їм належне фінансове забезпечення, необхідне не лише для покриття всіх витрат, пов'язаних із веденням нотаріальної діяльності, а й забезпечував право на гідний рівень життя, що гарантовано Конституцією України. Крім того, переконані, що справляння плати за єдиними тарифами за вчинення нотаріальних дій та залишення значної частини отриманих грошових коштів у розпорядженні приватного нотаріуса може стати сильним економічним стимулом щодо підвищення кількісних та якісних показників діяльності, адже за умови відносної відсутності цінового чинника саме це буде конкурентною перевагою приватного нотаріуса. Це також могло б сприяти побудові професійного саморегулювання нотаріату.

Уважаємо, що, крім єдиного тарифу, необхідно дати можливість приватним нотаріусам самостійно визначати максимальний рівень виплат за надані послуги, залежно від умов здійснення своєї діяльності, насамперед рівня витрат, пов'язаних із її організацією, попиту з боку фізичних

та юридичних осіб, а також наявної конкуренції між нотаріальними конторами в межах певного нотаріального округу.

Оскільки стійкою тенденцією розвитку вітчизняної нотаріальної діяльності є орієнтація на впровадження принципів латинського нотаріату, доцільно переглянути досвід європейських країн щодо застосування нотаріального тарифу – основного джерела для самофінансування нотаріальної діяльності, бази для майнової відповідальності нотаріуса за помилки в діяльності, розмір та порядок сплати якого встановлюються державою і який нотаріус отримує за вчинення ним нотаріальних актів.

Так, у країнах, що належать до системи латинського нотаріату (Німеччина, Франція, Іспанія, Нідерланди й інші) нотаріальний тариф є збором обов'язкового характеру, що сплачується в порядку й розмірі, встановленому законом, за здійснення нотаріусом юридично значущих дій на користь зацікавлених осіб. За всіма категоріями справ, віднесених до виключної компетенції нотаріуса (тобто для яких встановлене обов'язкове нотаріальне посвідчення), розмір нотаріального тарифу встановлюється тільки на підставі закону. Отже, застосовується принцип єдиного тарифоутворення. Щодо справ, які не належать до ексклюзивного предмета відання нотаріусів, діє принцип вільного тарифоутворення, де розмір та підстави сплати тарифу визначаються за домовленістю між зацікавленими сторонами і нотаріусом [18].

Навіть більше, і за німецькою, і за французькою моделями нотаріату суми нотаріального тарифу надходять у розпорядження нотаріуса і виступають матеріальною гарантією реалізації в його діяльності принципів незалежності, безсторонності, майнової відповідальності, самофінансування [18; 19].

Плата нотаріусам має бути справедливою і достатньою, тому вважаємо, що визначення плати за нотаріальні послуги повинне базуватися на обґрунтованому розмірі єдиного тарифу, який забезпечує виплати на рівні не менше встановленого державою, можливості визначення рівня оплати своєї діяльності самими нотаріусами, зважаючи на:

- ціну юридичної дії залежно від складності справи, кількість часу, витраченого на її виконання, та ступінь відповідальності нотаріуса;
- витрати на утримання техніки, офісу й обслуговуючого персоналу;
- розмір обов'язкових сплат за доступ до реєстрів, податків та інших обов'язкових відрахувань;
- рівень майнової відповідальності нотаріуса;
- соціальний чинник;
- категорії осіб, які можуть розраховувати на пільги під час оплати послуг нотаріуса, а також умови їх надання;
- кількість нотаріусів у певному нотаріальному окрузі та вартість їхніх нотаріальних послуг тощо.

Водночас має бути обов'язково дотримана прозорість отримання матеріальної винагороди за нотаріальні послуги завдяки повній звітності щодо всіх виплат перед контролюючими органами.

До створення методики тарифоутворення на нотаріальні послуги пропонується залучати представників Міністерства юстиції України, Нотаріальної палати України, державних та приватних нотаріусів, науковців.

Отже, необхідним для України є формування основ для фінансово-економічного забезпечення нотаріальної діяльності, а головним завданням є визначення та закріплення основ (вид, порядок сплати, розмір та пільги) тарифоутворення за вчинення нотаріальних дій, що дозволить сформуванню підґрунтя для розвитку «вільного нотаріату», мета й завдання функціонування якого зумовлені державою, а середовище реалізації – ринковими реаліями.

Висновки. Розвиток ринкових відносин, зокрема й у сфері надання юридичних послуг в Україні, формує нові умови здійснення нотаріальної діяльності. Водночас варто враховувати, що надання нотаріальних послуг на так званих ринкових засадах має принципові відмінності від інших різновидів ринку приватного блага, адже не може прямо залежати від кон'юнктури ринку та має гарантувати законність, незалежність, неупередженість діяльності та доступність послуг громадян незалежно від їхнього соціального забезпечення. Ринкова конкуренція не повинна перетворити нотаріат на й вид бізнесу чи спричинити формування інших негативних тенденцій, що порушують принципи роботи нотаріуса, його організаційної й економічної самостійності. Із цією метою важливо забезпечити законодавче регулювання вільного нотаріату та створити однакові умови визначення плати за вчинення нотаріальних дій, обмежити можливість недобросовісних

дій. Як засіб досягнення цих завдань пропонуємо розглядати запровадження єдиних основ тарифування на нотаріальні послуги. Шляхи та практичні можливості його реалізації в Україні визначають перспективи подальших наукових досліджень та пошуків.

Список використаних джерел:

1. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425–XII. Дата оновлення: 01.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
2. Комаров В., Баранкова В. Нотариат и нотариальный процесс : учебник. Харьков : Консум, 1999. 240 с.
3. 10 Guiding Principles For A Notary. *Guide to Technology*. 2018. URL: <https://www.streetdirectory.com/etoday/10-guiding-principles-for-a-notary-wewuff.html>.
4. Fundamental principles of the Latin type notarial system. *International Union of Notaries*. 2005. URL: https://www.uinl.org/en_GB/principio-fundamentales.
5. Досінчук К. Гарантії забезпечення діяльності нотаріату в Україні. *Публічне право*. 2014. № 3. С. 206–212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2014_3_30.
6. Долинська М. Гарантії нотаріального процесу як складові гарантій нотаріальної діяльності в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2018. Вип. 18. С. 68–74.
7. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296. Дата оновлення: 13.01.2020 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE20595>.
8. Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо деяких питань оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (приватних нотаріусів, адвокатів) : наказ Державної податкової служби України від 24 грудня 2012 р. № 1185. Дата оновлення: 24.12.2012. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DPA1722>.
9. Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо витрат приватного нотаріуса, затвердженої наказом Міндоходів України : наказ Міністерства доходів і зборів від 30 грудня 2013 р. № 884. Дата оновлення: 30.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0884810-13#Text>.
10. Дунь С. Дуалізм правового статусу приватного нотаріуса в умовах реформування засад державного управління нотаріатом в Україні. *Підприємництво, господарство та право*. 2009. № 1. С. 20–24.
11. Чижмарь К. Плата за нотаріат: чи має держава фінансувати нотаріусів? *Юридична газета*. 13 серпня 2019 р. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/plata-za-notariat-chi-mae-derzhava-finansuvati-notariusiv.html>.
12. Чижмарь К. Гарантії нотаріальної діяльності: деякі питання теорії та практики. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 4. С. 61–65.
13. Спектор О., Негода В. Шляхи реформування нотаріальної діяльності в Україні в контексті міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду. *Сучасні питання економіки і права*. 2014. Вип. 1. С. 108–112.
14. Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів : офіційні дані Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2020/02/03/20200203151845-84.pdf>.
15. Фурса С. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2003. 40 с.
16. Марченко В. Економічні аспекти діяльності нотаріату в Україні. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2011. № 6 (60). URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-b5-d0-ba-d0-be-d0-bd-d0-be-d0-bc-d1-96-d1-87-d0-bd-d1-96-d0-b0-d1-81-d0-bf-d0-b5-d0-ba-d1-82-d0-b8-d0-b4-d1-96-d1-8f-d0-bb-d1-8c-d0-bd-d0-be-d1-81-d1-82-d1-96-d0-bd-d0-be-d1-82-d0-b0-d1-80-2/>.
17. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалин : Закон України від 14 липня 2020 р. № 775–IX. Дата оновлення: 14.07.2020 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T200775?an=78>.
18. Фінансове забезпечення діяльності нотаріату. *Правовий тиждень*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120386>.
19. Notaire. *Uni n Internacional del Notariado*. 2018. URL: <https://www.uinl.org/>.